

Szabados Ádám: Az apostolok hagyománya¹

BAJI PÉTER

Szabados Ádám doktori értekezéséből készült monográfiája a magyar protestáns teológiai kutatás egy olyan remeke, amit mind a Biblia hitelességét elfogadó evangéliumi hívők, mind a kereszténység eredetét kutató érdeklődők nagy haszonnal forgathatnak. A doktori kutatás célja az apostoli tekintély és az egyház normatív hagyományának történeti vizsgálata, ezért itt elsősorban kortörténeti rekonstrukció volt a fókuszban és nem a teológia. Napjainkban gyakran támadják a kereszténységet azzal, hogy a hittételeink és bibliai szövegeink jelenlegi formájukban csak a IV. századi egyetemes zsinatokon – és különösen a 325-ben üléselő niceai zsinaton nyertek egyeduralmat. Sokakban az a kép él, hogy a kereszténység első három évszázadában többfajta „kereszténység” volt jelen párhuzamosan addig a pontig, amíg végül I. Constantinus római császár segédletével a „győztesek” megírták visszamenőleg az egyház történetét és Jézus történetét. Szabados Ádám ezekre a tudományos felvetésekre történet-tudományi-forráskutatási módszerekkel reflektál, és meggyőzően bizonyítja, hogy az az apostoli hagyomány, amit napjaink keresztényei elfogadnak, az az egyház valódi, már a kezdetektől fogva egységes és normatív hagyománya.

A könyv első fejezetében a szerző az újszövetség apostolfogalmát járja körül. Ez azért fontos ebben a kutatásban, mert a klasszikus keresztény hagyomány szerint a hitünk alapvető fundamentumait Jézus, és az általa kiküldött és tekintéllyel felruházott apostolok fogalmazták meg. Az Újszövetségben

1. Szabados Ádám (2020): Az apostolok hagyománya. Károli Gáspár Református Egyetem/
L'Harmattan Kiadó, Budapest. 337. old.

azonban több egymással párhuzamosan használt apostolfogalom jelenik meg, de nem feltétlen azonos tekintéllyel. A könyv olvasmányosan, mégis szilárd történeti pontossággal vezeti végig az olvasót az ún. „Tizenkettő” és azokon kívüli apostolok csoportján, és a legfrissebb történeti kutatások fényében igyekszik bemutatni az ősegyház apostoloknak nevezett vezetőinek világát és kapcsolatait.

A könyv második fejezetében a Jézustól induló első századi eredeti keresztény hagyomány történeti kérdései kerülnek terítékre. A 20. század nagyobb részében jelentős, nagy tekintélyű kutatók érveltek amellett, hogy Jézusról szóló tanok és az apostoli tanítások egyáltalán nem voltak egységesek a kereszténység legkorábbi évszázadaiban. A könyv leghosszabb fejezetében a szerző széleskörű szakirodalmi bázisra támaszkodva mutatja be a korai hagyomány pluralitása mellett szóló 20. századi érveket, kitérve az ún. formakritikai megközelítés által hozott nézőpontra is. A bemutatott érveket pedig a jelenleg elérhető új kutatások fényében vizsgálja felül, és arra a konklúzióra jut, hogy a klasszikus evangéliumi keresztény hagyomány, miszerint már Jézustól kezdve egy igazi keresztény tanítás volt, melynek a tisztaságát az apostolok védték, történetileg teljesen helytálló lehet. E fejezet leginspirálóbb része, ahogy modern néprajzkutatások megközelítésével és az óegyházi források feltárásával szemünk elé tárulhat az apostolok valódi kiemelt tekintélyszerepe az Újszövetség hagyományának továbbadásában. A formakritikai megközelítésen „felnőtt” teológusoknak ezért mindenképp ajánlható, hogy ismerettárukat bővítsék a könyv e fejezetének tudományosan helytálló megállapításaival.

A könyv harmadik fejezete a hagyomány őrzőinek és letéteményeseinek számító apostolok tekintélyének kutatástörténetét és legújabb eredményeit dolgozza fel. E fejezet az apostolság fogalmáról szóló első könyvfejezetre épít. A szerző először bemutatja az apostoli tekintély ősegyházi fejlődésének különböző tudományos megközelítéseit (pl.: a karizmatikus vezetőkből hivatalos tekintélyekké váltak; lokális tekintélyből univerzálissá váltak... stb.). Ez a téma azért is fontos, mert az űs- és óegyház által apostoloknak nevezett személyek egyszerre több szerepet töltöttek be az egyszerű misszionáriustól a hagyományőrzőn át egészen az ihletett szentíróig. Mivel pedig mind a 12 apostol csoportján belül, mind ezen kívül is ezek a szerepek időnként keverednek és átfedésben vannak, vagy éppen teljesen szétválhatnak, ezért nem egyszerű ezek között könnyen eligazodni. E harmadik fejezet legnagyobb erénye, hogy három alfejezeten keresztül igyekszik az apostoli személyek tekintélystruktúrájába érhető módon bevezetni az olvasót. Először foglalkozik a kifejezetten

tekintélyesnek tartott apostolokkal, és Simon Péter szerepét protestáns szemmel kissé újszerű, de mindenképpen inspiráló megvilágításba helyezi. Emellett azt is megtudhatjuk, hogy bár szimbolikusan a 12 apostolnak számottevő a szerepe, mégis az Újszövetség beszámolója szerint négy kiemelkedően nagy tekintélyű apostol határozta meg a korai egyház életét és tanítását, és ezek közül csak kettő volt része a tizenkettőnek.

A harmadik fejezet utolsó két témája az apostolok, vagy tekintélyes apostolok magiszteriális és miniszteriális tekintélyének kettőssége. Itt Szabados Ádám kutatása izgalmasan és újszerűen világít rá arra, hogy az egyházon belül Jézus személye után a legnagyobb tekintélye az apostolok egy meghatározott körének van, és ez a tekintély nem csak a korokban, hanem az egyház teljes történelmében értendő. Mégis az Újszövetség belső vizsgálatából világosan kiderül, hogy ezek az apostolok a saját legmagasabb tekintélyüket alárendelték Jézus és az általa hozott evangélium üzenetének, vagyis az evangélium eredeti üzenetétől nem volt felhatalmazásuk eltérni, és időnként egymást és az általuk alapított gyülekezeteket is figyelmeztették erre.

Összességében elmondható tehát, hogy Szabados Ádám monográfiája hiánypótló mű magyar nyelven az ősegyház és az apostoli tekintély témájában. A könyv megállapításai felhasználhatók megannyi keresztény teológiai területen, mint például az apologetika, egyháztörténet és ekkleziológia. Mindemellett ajánlom minden laikus olvasónak, aki érdeklődik az apostolok világának története iránt. Ebben a korban kezdődik maga a kereszténység, és nem mindegy, hogy honnan származnak az ismereteink a Megváltó Jézus Krisztusról.